

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
NILSA WAHLA
przedstawiona w dniu 25 lipca 2018 r.¹

Sprawy połączone C-138/17 P i C-146/17 P

**Unia Europejska, reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej,
przeciwko
Gascogne Sack Deutschland GmbH
Gascogne (C-138/17 P)
i
Gascogne Sack Deutschland GmbH
Gascogne
przeciwko**

**Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
(C-146/17 P)**

Odwołanie – Odpowiedzialność pozaumowna – Rozsądny czas trwania postępowania –
Obowiązek rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie – Szkoda majątkowa – Koszty gwarancji
bankowej – Związek przyczynowy – Szkoda niemajątkowa

1. Jakie rodzaje szkód poniesionych przez jednostki, których prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie zostało naruszone przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, mają zostać naprawione przez Unię Europejską zgodnie z art. 340 TFUE? W szczególności w jakich okolicznościach należy zasądzić odszkodowanie tytułem naprawienia szkody, która miała być spowodowana nadmiernym opóźnieniem?

2. Oto w istocie kluczowe kwestie poruszone w odwołaniach wniesionych przez Unię Europejską, reprezentowaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej², oraz przez Gascogne Sack Deutschland GmbH i Gascogne od wyroku Sądu z dnia 10 stycznia 2017 r., Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Unia Europejska (T-577/14) (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”)³, w którym Sąd przyznał tym spółkom określone kwoty tytułem odszkodowania za szkody majątkowe i niemajątkowe poniesione przez nie w wyniku naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach, w których wyroki zapadły w dniu 16 listopada 2011 r., tj. Groupe Gascogne/Komisja (T-72/06)⁴ oraz Sachsa Verpackung/Komisja (T-79/06)⁵.

1 Język oryginału: angielski.

2 Zwaną dalej dla uproszczenia „Unią Europejską”.

3 EU:T:2017:1.

4 Niepublikowany, EU:T:2011:671.

5 Niepublikowany, EU:T:2011:674.

3. Zasadniczo podobne kwestie zostały także poruszone w czterech innych odwołaniach – dwóch wniesionych przez Unię Europejską i dwóch wniesionych przez inne spółki – od dwóch wyroków Sądu, w których orzekł on o obowiązku naprawienia szkód majątkowych i niemajątkowych poniesionych przez te spółki w wyniku naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia. Swoją opinię przedstawiam dzisiaj także w ramach postępowania toczącego się w tych sprawach⁶. Niniejszą opinię należy zatem interpretować w powiązaniu z tymi opiniami.

I. Okoliczności powstania sporu

4. Pismami złożonymi w dniu 23 lutego 2006 r., po pierwsze, Sachsa Verpackung GmbH, obecnie Gascogne Sack Deutschland GmbH, oraz po drugie, Groupe Gascogne SA, obecnie Gascogne, wniosły na podstawie (obecnie obowiązującego) art. 263 TFUE skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2005) 4634 z dnia 30 listopada 2005 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. [101 TFUE] (sprawa COMP/F/38.354 – Worki przemysłowe) (zwanej dalej „decyzją C(2005) 4634”)⁷.

5. Sąd oddalił te skargi wyrokami z dnia 16 listopada 2011 r.⁸. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wniosły odwołania od wyroków Sądu. Wyrokami z dnia 26 listopada 2013 r.⁹ Trybunał oddalił te odwołania. W wydanych wyrokach Trybunał orzekł jednak, że „czas trwania postępowania przed Sądem, który wyniósł prawie 5 lat i 9 miesięcy, nie może być uzasadniony jakkolwiek z okoliczności” sprawy¹⁰.

II. Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

6. Pismem złożonym w dniu 4 sierpnia 2014 r. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wniosły przeciwko Unii Europejskiej, na podstawie art. 268 TFUE, skargę w przedmiocie naprawienia szkody, jaka miała zostać wyrządzona ze względu na czas toczącego się przed Sądem postępowania, które zakończyło się wydaniem wyroków z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawach T-72/06 i T-79/06. Co do istoty Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wystąpiły do Sądu z żądaniem zasądzenia od Unii Europejskiej następujących kwot: (i) 1 193 467 EUR tytułem strat poniesionych w wyniku zapłaty po upływie rozsądnego terminu dodatkowych odsetek ustawowych zastosowanych do nominalnej wysokości sankcji nałożonej przez Komisję; (ii) 187 571 EUR tytułem strat poniesionych w wyniku zapłaty dodatkowych kwot z tytułu gwarancji bankowej po upływie rozsądnego terminu; (iii) 2 000 000 EUR tytułem utraconych zysków lub strat poniesionych w wyniku „istnienia stanu niepewności”; (iv) „co najmniej” 500 000 EUR tytułem szkody niemajątkowej. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wniosły także o doliczenie do tych kwot odsetek wyrównawczych i odsetek za zwłokę według stopy stosowanej przez Europejski Bank Centralny (EBC) do jego podstawowych operacji refinansowania, powiększonej o dwa punkty procentowe, od daty wniesienia skargi.

7. W zaskarżonym wyroku Sąd zobowiązał Unię Europejską do zapłaty na rzecz Gascogne odszkodowania w wysokości 47 064,33 EUR z tytułu szkody majątkowej poniesionej przez tę spółkę w wyniku naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06, w których wyroki zapadły w dniu 16 listopada 2011 r. Sąd orzekł również, że odszkodowanie to

6 Sprawa Unia Europejska/Kendrion, C-150/17 P; sprawy połączone Unia Europejska/ASPLA i Armando Álvarez oraz ASPLA i Armando Álvarez/Unia Europejska, C-174/17 P i C-222/17 P.

7 Sprawy, o których mowa w przypisie 6 powyżej, odnoszą się także do postępowań wszczętych przez inne przedsiębiorstwa, które były adresatami decyzji C(2005) 4634.

8 Wyroki z dnia 16 listopada 2011 r.: Groupe Gascogne/Komisja, T-72/06, niepublikowany, EU:T:2011:671; Sachsa Verpackung/Komisja, T-79/06, niepublikowany, EU:T:2011:674.

9 Wyroki z dnia 26 listopada 2013 r.: Gascogne Sack Deutschland/Komisja, C-40/12 P, EU:C:2013:768; Groupe Gascogne/Komisja, C-58/12 P, EU:C:2013:770.

10 Zobacz odpowiednio pkt 97 i 91 wyroków, o których mowa w poprzednim przypisie.

zostanie zrewaloryzowane poprzez doliczenie odsetek wyrównawczych naliczonych od dnia 4 sierpnia 2014 r. do dnia ogłoszenia wyroku, według stopy rocznej inflacji ustalonej przez Eurostat w państwie członkowskim, w którym te spółki mają swoją siedzibę. Ponadto Sąd zobowiązał Unię Europejską do zapłaty odszkodowania w wysokości 5000 EUR na rzecz Gascogne Sack Deutschland i w takiej samej wysokości na rzecz Gascogne tytułem naprawienia szkody niemajątkowej, którą spółki te poniosły z powodu naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia. Odszkodowania za szkody majątkowe i niemajątkowe zostały powiększone o odsetki za zwłokę naliczane od dnia ogłoszenia wyroku do dnia całkowitej spłaty, zgodnie ze stopą stosowaną przez EBC do jego podstawowych operacji refinansowania, powiększoną o dwa punkty procentowe. Skarga została oddalona w pozostałym zakresie.

8. W przedmiocie kosztów Sąd obciążył: (i) Unię Europejską jej własnymi kosztami, a także kosztami poniesionymi przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w związku z zarzutem niedopuszczalności, który doprowadził do wydania postanowienia z dnia 2 lutego 2015 r., Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Unia Europejska (T-577/14)¹¹; (ii) Gascogne Sack Deutschland i Gascogne z jednej strony oraz Unię Europejską z drugiej strony ich własnymi kosztami w sprawach wszczętych skargami, które doprowadziły do wydania wyroku; oraz (iii) Komisję Europejską jej własnymi kosztami.

III. Postępowanie przed Trybunałem i żądania stron

9. W ramach odwołania wniesionego w dniu 17 marca 2017 r. Unia Europejska wnosi do Trybunału o:

- uchylenie pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku;
- oddalenie jako bezzasadnego wniesionego w pierwszej instancji przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne żądania zasądzenia kwoty 187 571 EUR tytułem strat, jakie spółki te miały ponieść z powodu dodatkowych spłat gwarancji bankowej po upływie rozsądnego terminu;
- obciążenie Gascogne Sack Deutschland i Gascogne kosztami postępowania.

10. Z kolei Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wnoszą do Trybunału o:

- oddalenie odwołania;
- obciążenie Unii Europejskiej kosztami postępowania.

11. W ramach odwołania wniesionego w dniu 22 marca 2017 r. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wnoszą do Trybunału o:

- uchylenie w części zaskarżonego wyroku, w którym Sąd stwierdziwszy naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06, w których wyroki zapadły w dniu 16 listopada 2011 r., oraz zaistnienie szkód majątkowych i niemajątkowych, jakie wnoszące odwołanie poniosły w wyniku naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, zasądził od Unii Europejskiej odszkodowania nieadekwatne i nieodzwierciedlające rozmiaru poniesionych w ten sposób szkód;
- wydanie ostatecznego orzeczenia w przedmiocie finansowego naprawienia szkód majątkowych i niemajątkowych poniesionych przez wnoszące odwołanie zgodnie z ich żądaniami w ramach przysługującego Trybunałowi nieograniczonego prawa orzekania;

¹¹ Niepublikowany, EU:T:2015:80.

– obciążenie Unii Europejskiej kosztami postępowania.

12. Z kolei Unia Europejska wnosi do Trybunału o:

– oddalenie odwołania;

– obciążenie Gascogne Sack Deutschland i Gascogne kosztami postępowania.

13. W postępowaniu w sprawie C-138/17 P Komisja Europejska została dopuszczona do sprawy w charakterze interwenienta w celu poparcia żądań Unii Europejskiej.

14. Postanowieniem prezesa pierwszej izby z dnia 17 kwietnia 2018 r. sprawy C-138/17 P i C-146/17 P zostały połączone na potrzeby przedstawienia opinii i wydania wyroku.

IV. Ocena zarzutów

A. Uwagi wstępne

15. W skardze w sprawie C-138/17 P Unia Europejska podniosła trzy zarzuty. W zarzucie pierwszym i drugim Unia Europejska utrzymuje, że Sąd dopuścił się naruszenia prawa polegającego na błędnej interpretacji pojęć, odpowiednio, „związku przyczynowego” i „szkody”. W zarzucie trzecim Unia Europejska utrzymuje, że Sąd dopuścił się naruszenia prawa i nie przytoczył wystarczających argumentów na uzasadnienie rozstrzygnięcia polegającego na ustaleniu okresu, w którym zaistniała szkoda majątkowa. Komisja zasadniczo zgadza się z Unią Europejską.

16. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne utrzymują, że odwołanie wniesione przez Unię Europejską powinno zostać oddalone jako częściowo niedopuszczalne (drugi zarzut) i częściowo bezzasadne (pierwszy i trzeci zarzut).

17. W skardze w sprawie C-146/17 P Gascogne Sack Deutschland i Gascogne podniosły siedem zarzutów. W zarzucie pierwszym podnoszą one, że odmawiając zasądzenia odszkodowania za szkodę majątkową powstałą przed dniem 30 maja 2011 r., Sąd błędnie zastosował zasadę non ultra petita. W zarzucie drugim Gascogne Sack Deutschland i Gascogne twierdzą, że zaskarżony wyrok jest wewnętrznie sprzeczny w odniesieniu do: (i) ustalenia okresu odpowiadającego przekroczeniu rozsądnego czasu trwania postępowania; oraz (ii) okresu, za który zasądzono odszkodowanie za szkodę majątkową. W zarzucie trzecim Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wskazują, że stosując inną metodę obliczania wartości szkody majątkowej niż metoda przez nie przedstawiona, Sąd naruszył ich prawo do obrony. Wszystkie pozostałe zarzuty (tj. zarzut czwarty, piąty, szósty i siódmy) podniesione przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne odnoszą się do ustaleń Sądu dotyczących podnoszonej szkody niemajątkowej. Wnoszące odwołanie w istocie utrzymują, że Sąd dopuścił się naruszenia prawa, oddalając podniesione przez nie żądanie odszkodowawcze dotyczące „co najmniej” kwoty 500 000 EUR z tej przyczyny, że zasądzenie takiego odszkodowania miałyby doprowadzić do zakwestionowania kwoty grzywny nałożonej na Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w decyzji C(2005) 4634. Ponadto wnoszące odwołanie zarzucają, że w zaskarżonym wyroku brakuje należytego uzasadnienia zasądzenia kwoty 5000 EUR tytułem szkody niemajątkowej.

18. Z kolei Unia Europejska wskazuje, że podniesione przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne zarzuty są bezzasadne (pierwszy, drugi, trzeci i częściowo siódmy) lub bezskuteczne (czwarty, piąty, szósty i częściowo siódmy).

19. W niniejszej opinii zbadam najpierw zarzuty, które dotyczą szkody majątkowej, a następnie te, które dotyczą szkody niemajątkowej.

B. Szkada majątkowa

20. Trzy zarzuty podniesione przez Unię Europejską w sprawie C-138/17 P, jak również pierwszy, drugi i trzeci zarzut podniesiony przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w sprawie C-146/17 P, odnoszą się do ustaleń Sądu dotyczących szkody majątkowej, którą miały ponieść Gascogne Sack Deutschland i Gascogne. W szczególności obie strony podnoszą, że rozpatrując żądania Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w przedmiocie szkody wywołanej kosztami związanymi z gwarancją bankową, którą spółki te ustanowiły na rzecz Komisji po to, aby uniknąć bezzwłocznego uiszczenia grzywny nałożonej w decyzji C(2005) 4634, Sąd dopuścił się naruszenia prawa.

21. Uważam za stosowne rozpocząć analizę prawną tych kwestii od zbadania żądań dotyczących kosztów gwarancji bankowej pokrytych przez Gascogne. W tym celu przeanalizuję najpierw *pierwszy* zarzut podniesiony przez Unię Europejską. Następnie zajmę się, jedynie dla pełności wyводу, *drugim* zarzutem podniesionym przez Unię Europejską. Po przeprowadzeniu tej analizy nie będzie istniała potrzeba badania pozostałych zarzutów podniesionych przez Unię Europejską oraz przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w przedmiocie kosztów gwarancji bankowej.

1. Istnienie związku przyczynowego

22. W zarzucie pierwszym w sprawie C-138/17 P Unia Europejska, popierana przez Komisję Europejską, kwestionuje dokonaną przez Sąd interpretację pojęcia „związku przyczynowego” oraz zastosowanie przez Sąd tego pojęcia. Unia Europejska w istocie twierdzi, że brak jest bezpośredniego związku przyczynowego między naruszeniem przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 a poniesioną przez Gascogne szkodą wynikającą z pokrycia kosztów gwarancji bankowej. W szczególności Unia Europejska podkreśla, że szkoda ta była wynikiem wyboru dokonanego przez Gascogne w celu utrzymania na czas trwania postępowania gwarancji bankowej i odstąpienia od natychmiastowej zapłaty grzywny nałożonej przez Komisję.

23. W odniesieniu do tej kwestii Gascogne Sack Deutschland i Gascogne bronią zaskarżonego wyroku: w szczególności stoją one na stanowisku, że Sąd słusznie odróżnił niniejszą sprawę od innych spraw rozpatrywanych dotychczas przez sądy Unii. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne utrzymują ponadto, że argumenty przytoczone przez Unię Europejską stanowią „naruszenie zasad postępowania” i co do zasady podważają ustalenia dokonane przez Trybunał w wyrokach z dnia 26 listopada 2013 r.: Gascogne Sack Deutschland/Komisja (C-40/12 P) i Groupe Gascogne/Komisja (C-58/12 P).

24. Dalsze rozważania powinienem rozpocząć od przedstawienia pokrótce rozumowania Sądu, następnie zaś wyjaśnię, dlaczego moim zdaniem pierwszy zarzut podniesiony przez Unię Europejską jest zasadny.

25. W pkt 79 i 80 zaskarżonego wyroku Sąd przypomniał utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym szkoda, której naprawienia żąda się w ramach skargi o stwierdzenie odpowiedzialności pozaumownej Unii, musi być rzeczywista i pewna, przy czym udowodnienie tego spoczywa na stronie skarżącej. Ponadto na stronie skarżącej spoczywa ciężar dostarczenia dowodów na istnienie związku przyczynowego, tj. wystarczającego bezpośredniego związku, między zarzucanym stronie pozwanej zachowaniem a podnoszoną szkodą.

26. W pkt 111 i 114–116 zaskarżonego wyroku Sąd wskazał, że gdyby czas trwania postępowania w sprawach T-72/06 i T-79/06 nie przekroczył rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia, Gascogne nie musiałaby uiścić kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym temu naruszeniu. Jego zdaniem oznacza to, że istniał związek przyczynowy między naruszeniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia a wystąpieniem szkody poniesionej przez Gascogne w wyniku zapłaty kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym temu naruszeniu.

27. Odwołując się do dotychczasowego orzecznictwa („wyrok w sprawie Holcim”)¹², Sąd uznał, w pkt 118 zaskarżonego wyroku, że – co do zasady – koszty gwarancji bankowej poniesione przez spółkę ukaraną na mocy decyzji Komisji są skutkiem decyzji tej spółki o ustanowieniu gwarancji bankowej po to, aby nie musieć wykonywać obowiązku zapłaty grzywny w terminie przewidzianym w spornej decyzji. W związku z tym koszty te nie mogą być w normalnych okolicznościach uznane za *bezpośredni skutek* zachowania danej instytucji.

28. Następnie jednak Sąd, w pkt 119–121 zaskarżonego wyroku, dokonał rozróżnienia okoliczności rozpatrywanej sprawy od okoliczności ustalonych w wyroku w sprawie Holcim. Sąd uznał, że w chwili, w której Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wniosły skargi w sprawach T-72/06 i T-79/06, oraz w momencie, gdy Gascogne ustanowiła gwarancję bankową, naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia było niemożliwe do przewidzenia, a Gascogne Sack Deutschland i Gascogne mogły zasadnie oczekiwać, że złożone przez nie skargi zostaną rozpatrzone w rozsądnym terminie. Sąd zauważył też, że przekroczenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 miało miejsce po podjęciu przez Gascogne pierwotnej decyzji o ustanowieniu gwarancji bankowej. Z tych względów Sąd stwierdził, że nie można uznać, by związek między przekroczeniem rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 a poniesieniem kosztów gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym temu naruszeniu został przerwany przez pierwotną decyzję Gascogne o niedokonywaniu natychmiastowej zapłaty grzywny oraz o ustanowieniu gwarancji bankowej. W pkt 122 wyroku Sąd uznał więc, że na potrzeby art. 340 TFUE związek przyczynowy był wystarczająco bezpośredni.

29. Rozumowanie Sądu w tym zakresie jest moim zdaniem błędne. W istocie Sąd uznaje moc prawną wyroku w sprawie Holcim, lecz następnie dokonuje odróżnienia okoliczności niniejszej sprawy od okoliczności sprawy, w której wydano ten wyrok. Podobnie jak Sąd uważam, że wyrok w sprawie Holcim jest słuszny, jednak, inaczej niż Sądowi, nie wydaje mi się, aby okoliczności niniejszej sprawy były zasadniczo odmienne od okoliczności ustalonych w wyroku w sprawie Holcim: moim zdaniem żaden z dwóch argumentów przytoczonych przez Sąd na poparcie tego rozróżnienia nie jest przekonujący, niezależnie od tego, czy argumenty te są rozpatrywane oddzielnie, czy też łącznie.

30. Zanim szczegółowo wyjaśnię, dlaczego tak sądzę, pragnę podkreślić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem art. 340 TFUE nie można interpretować w sposób, który skutkowałby koniecznością naprawiania przez Unię Europejską wszelkich, nawet odległych szkodliwych skutków zachowania podejmowanego przez jej instytucje¹³. Dlatego też w ramach powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności pozaumownej Unii Europejskiej nie wystarczy wykazać, że zarzucane jej zachowanie jest jedną z przyczyn powstania podnoszonej szkody, gdyż zachowanie to musi jeszcze stanowić *rozstrzygającą* przyczynę powstania szkody¹⁴. Innymi słowy – wystarczający związek istnieje jedynie wówczas, gdy szkoda stanowi bezpośredni skutek bezprawnego działania odpowiedzialnej instytucji i nie zależy od wystąpienia innych przyczyn, czy to o charakterze pozytywnym, czy też negatywnym¹⁵.

12 Zobacz wyrok z dnia 21 kwietnia 2005 r., Holcim (Deutschland)/Komisja, T-28/03, EU:T:2005:139, pkt 123; postanowienie z dnia 12 grudnia 2007 r., Atlantic Container Line i inni/Komisja, T-113/04, niepublikowane, EU:T:2007:377, pkt 38. Pragnę zauważyć, że jak dotąd, Trybunał nie miał okazji poprzeć tej linii orzecznictwa.

13 Zobacz podobnie wyrok z dnia 4 października 1979 r., Dumortier i in./Rada, 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 i 45/79, EU:C:1979:223, pkt 21. Zobacz także nieco nowsze postanowienie z dnia 31 marca 2011 r., Mauerhofer/Komisja, C-433/10 P, niepublikowane, EU:C:2011:204, pkt 127 i przytoczone tam orzecznictwo.

14 Zobacz postanowienie z dnia 31 marca 2011 r., Mauerhofer/Komisja, C-433/10 P, niepublikowane, EU:C:2011:204, pkt 127 i przytoczone tam orzecznictwo.

15 Zobacz podobnie opinia rzecznika generalnego A. Trabucchiego w sprawie Compagnie continentale France/Rada, 169/73, EU:C:1974:32, pkt 4.

a) Przewidywalność bezprawnego zachowania

31. Pierwszy argument przytoczony przez Sąd na poparcie rozróżnienia okoliczności niniejszej sprawy od okoliczności sprawy ustalonych w wyroku w sprawie Holcim jest następujący: w chwili, gdy Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wniosły skargi w sprawach T-72/06 i T-79/06, oraz w chwili, w której Gascogne ustanowiła gwarancję bankową, naruszenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia przez Sąd było *niemożliwe do przewidzenia*.

32. Po pierwsze, twierdzenie to jest jednak nieściśle. Niestety w pewnych przypadkach postępowania prowadzone przez Sąd na krótko przed złożeniem skarg w sprawach T-72/06 i T-79/06 toczyły się przez długi czas¹⁶. Dotyczy to zwłaszcza spraw odnoszących się do stosowania przepisów unijnego prawa konkurencji, zwłaszcza zaś spraw dotyczących karteli¹⁷, które są zawsze skomplikowane i czasochłonne, a ponadto mogą wymagać równoległego lub skoordynowanego prowadzenia kilku postępowań jednocześnie.

33. Prawdą jest, że Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, jak każda inna strona skarżąca, mogły oczekiwać, że ich sprawy zostaną rozstrzygnięte w rozsądnym terminie. Jednak w świetle praktyki i działalności orzeczniczej Sądu w momencie zaistnienia okoliczności faktycznych oraz prowadzonych przez niego w tym momencie spraw obliczenie prawdopodobnego czasu trwania postępowania w celu oszacowania potencjalnych łącznych kosztów gwarancji bankowej było dość wątpliwe i trudne.

34. Po drugie – co ważniejsze – niezależnie od tego, czy nadmierne opóźnienie w sprawach T-72/06 i T-79/06, było przewidywalne, Sąd popełnił błąd, stosując pojęcie „przewidywalności” w celu ustalenia istnienia wystarczającego związku przyczynowego skutkującego powstaniem odpowiedzialności Unii Europejskiej.

35. Kluczową kwestią w rozpatrywanej sprawie nie jest to, czy strona, która podniosła szkodę, mogła przewidzieć wystąpienie bezprawnego zdarzenia szkodę tę powodującego. Niezbędne dla stwierdzenia odpowiedzialności pozaumownej Unii Europejskiej w niniejszej sprawie jest natomiast przede wszystkim ustalenie, czy podnoszona szkoda stanowi *bezpośredni* skutek bezprawnego zachowania danej instytucji.

36. Jest to kwestia, której Sąd nie zbadał w sposób szczegółowy. Wydaje mi się, że – w kontekście takiego badania – wskazywana nieprzewidywalność nadmiernego opóźnienia mogłyby być istotna tylko w dwóch przypadkach. Z żadnym z nich nie mamy jednak do czynienia w niniejszej sprawie.

37. Z jednej strony kwestia ta mogłaby być istotna, gdyby Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie mogły zmienić w późniejszym terminie pierwotnej decyzji o odroczeniu płatności i złożeniu gwarancji bankowej. Jak jednak zostanie wykazane w pkt 48–52 poniżej, taka sytuacja nie miała miejsca – Gascogne Sack Deutschland i Gascogne mogły, na każdym etapie postępowania sądowego, uiścić grzywnę i wycofać gwarancję bankową. W ten sposób Gascogne Sack Deutschland i Gascogne mogły dostosować swoje zachowanie do tego nowego zdarzenia, nawet jeśli z początku było ono nieprzewidywalne.

¹⁶ Zobacz na przykład wyroki: z dnia 13 stycznia 2004 r., Thermenhotel Stoiser Franz i inni/Komisja, T-158/99, EU:T:2004:2; z dnia 11 maja 2005 r., Saxonia Edelmetalle/Komisja, T-111/01 i T-133/01, EU:T:2005:166; z dnia 19 października 2005 r., Freistaat Thüringen/Komisja, T-318/00, EU:T:2005:363; z dnia 14 grudnia 2005 r., Laboratoire du Bain/Rada i Komisja, T-151/00, niepublikowany, EU:T:2005:450.

¹⁷ Zobacz m.in. wyroki: z dnia 11 grudnia 2003 r., Marlines/Komisja, T-56/99, EU:T:2003:333; z dnia 8 lipca 2004 r., Mannesmannröhren-Werke/Komisja, T-44/00, EU:T:2004:218; z dnia 14 grudnia 2005 r., Honeywell/Komisja, T-209/01, EU:T:2005:455; z dnia 15 marca 2006 r., BASF/Komisja, T-15/02, EU:T:2006:74.

38. Z drugiej strony potencjalna nieprzewidywalność nadmiernego opóźnienia mogła również być istotna, gdyby Unia Europejska podnosiła przed Sądem, że Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie dochowały należytej staranności w celu uniknięcia lub ograniczenia zakresu szkody wynikającej z dokonanego przez nie wyboru odroczenia uiszczenia grzywny do zakończenia postępowania sądowego.

39. W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach skargi o stwierdzenie odpowiedzialności pozaumownej należy zbadać, czy poszkodowany wobec ryzyka poniesienia szkody wykazał, jak osoba rozważna, należytą staranność w celu uniknięcia szkody lub ograniczenia jej zakresu. Związek przyczynowy może zostać przerwany poprzez niedochowanie należytej staranności przez poszkodowanego, w sytuacji gdy zachowanie to okazuje się być rozstrzygającą przyczyną szkody¹⁸.

40. Nie stanowi to jednak powodu, dla którego Sąd wskazał na tę kwestię w zaskarżonym wyroku. Sąd nie posłużył się kryterium przewidywalności, aby zbadać, czy niedochowanie należytej staranności przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne przerwało związek przyczynowy między podnoszoną szkodą a zarzucanym instytucji Unii zachowaniem; zastosował natomiast on to pojęcie w celu wykazania w pierwszej kolejności istnienia takiego związku.

41. Niemniej jednak potencjalna nieprzewidywalność zdarzenia skutkującego podnoszoną szkodą nie mówi nic na temat *czynnika rozstrzygającego* o podnoszonej szkodzie. Nawet przy założeniu, że nadmierne opóźnienie było nieprzewidywalne, okoliczność ta nie jest ani konieczna, ani wystarczająca do powstania odpowiedzialności Unii Europejskiej.

42. W świetle powyższego uważam, że w zaskarżonym wyroku Sąd błędnie zinterpretował i zastosował pojęcie „przewidywalności” na potrzeby art. 340 TFUE w celu ustalenia istnienia związku przyczynowego między podnoszoną szkodą a zarzucanym Unii Europejskiej zachowaniem.

b) Brak wyboru po stronie Gascogne Sack Deutschland i Gascogne

43. Drugi argument przytoczony przez Sąd na poparcie rozróżnienia okoliczności niniejszej sprawy od okoliczności sprawy, która zapoczątkowała linię orzecznictwa opartą na wyroku w sprawie Holcim, jest następujący: rozsądny termin na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 został przekroczony *po* podjęciu przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne decyzji o ustanowieniu gwarancji bankowej.

44. Kwestia ta również jest, moim zdaniem, nieistotna.

45. Na wstępie należy przypomnieć, że decyzja Komisji, taka jak decyzja C(2005) 4634, jest prawnie wiążąca, a domniemanie jej ważności obowiązuje do chwili stwierdzenia jej nieważności przez sądy Unii. Jeśli przedsiębiorstwo ukarane grzywną wymierzoną przez Komisję uważa, że decyzja Komisji jest niezgodna z prawem oraz że jej bezzwłoczne wykonanie może wywołać nieodwracalne szkody, może ono złożyć do sądów Unii wnioski o zarządzenie środków tymczasowych na mocy artykułów 278 i 279 TFUE, podważając jednocześnie ważność decyzji.

¹⁸ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 18 marca 2010 r., Trubowest Handel i Makarov/Rada i Komisja, C-419/08 P, EU:C:2010:147, pkt 61. Trybunał orzeka konsekwentnie, że zasada ta stanowi zasadę ogólną wspólną systemom prawnym państw członkowskich: zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 1996 r., Brasserie du pêcheur i Factortame, C-46/93 i C-48/93, EU:C:1996:79, pkt 85 i przytoczone tam orzecznictwo.

46. Jeśli nie złożono takiego wniosku lub jeśli taki wniosek został oddalony przez sądy Unii, grzywna musi, co do zasady, zostać zapłacona w terminie określonym w decyzji. Jednocześnie zgodnie z unijnymi przepisami budżetowymi¹⁹ Komisja może wyrazić zgodę na odroczenie zapłaty grzywny pod warunkiem zobowiązania się przez dłużnika do zapłaty odsetek od nieterminowej płatności oraz złożenia gwarancji finansowej obejmującej nieuregulowany dług (zarówno kwotę główną, jak i odsetki).

47. W ten sposób przedsiębiorstwom zamierzającym kwestionować grzywnę przed sądami Unii pozostawiany jest wybór – mogą one uiścić ją bezzwłocznie (zasada) lub zwrócić się o umożliwienie złożenia gwarancji bankowej (wyjątek). Dokonany przez przedsiębiorstwo wybór musi być *neutralny finansowo* dla Unii: odroczenie płatności nie może prowadzić do strat dla budżetu Unii. Księgowy, który we współpracy z właściwym urzędnikiem zatwierdzającym podejmuje decyzję w przedmiocie wniosku przedsiębiorstwa dotyczącego odroczenia płatności, nie jest uprawniony do zmiany wysokości grzywny, która została ustalona przez Komisję jako instytucję (tj. przez kolegium komisarzy). Jednocześnie decyzja przedsiębiorstwa o bezzwłocznym uiszczeniu grzywny pomimo zamiaru kwestionowania przez nie decyzji Komisji przed sądami Unii nie powinna skutkować bezpodstawnym wzbogaceniem Unii Europejskiej. Dlatego też z jednej strony jeśli sądy Unii podtrzymają decyzję Komisji, grzywna, której płatność została odroczone, staje się wymagalna wraz z odsetkami. Z drugiej strony stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji Komisji powoduje powstanie po stronie Unii zobowiązania do zwrotu zapłaconych kwot powiększonych o odsetki według odpowiedniej stopy procentowej²⁰.

48. Decyzja o odroczeniu zapłaty grzywny niewątpliwie umożliwia przedsiębiorstwu dalsze korzystanie z odpowiednich kwot w toku postępowania sądowego. Wiąże się ona jednak również z pewnymi dodatkowymi kosztami (związanymi ze złożeniem gwarancji bankowej), których poniesienie przedsiębiorstwo musi zaakceptować, w tym także w sytuacjach, w których ostatecznie stwierdzono nieważność zaskarżonej decyzji. W związku z tym każde przedsiębiorstwo ukarane grzywną przez Komisję musi ocenić, czy w jego interesie finansowym leży uiszczenie grzywny w wyznaczonym terminie, czy też złożenie wniosku o odroczenie płatności i ustanowienie gwarancji bankowej.

49. Co istotne, oraz w przeciwieństwie do tego, co sugeruje Sąd, nie jest to wybór, którego można dokonać jedynie raz. Każde przedsiębiorstwo, które zdecydowało o złożeniu gwarancji, może zawsze wycofać się ze swojej pierwotnej decyzji i zapłacić grzywnę²¹. W ten sposób unika naliczania dodatkowych odsetek od kwoty głównej i może wycofać uprzednio ustanowioną gwarancję bankową.

50. W świetle prawa Unii nic nie stoi na przeszkodzie temu, by przedsiębiorstwo wycofało gwarancję i uiściło grzywnę, w sytuacji gdy uzna takie działanie za korzystniejsze. Można zatem domniemywać, że jeśli na żadnym etapie postępowania przedsiębiorstwo nie przeprowadza ponownej analizy dokonanego pierwotnie wyboru, to wynika to z przekonania takiego przedsiębiorstwa, że dalsze utrzymywanie gwarancji bankowej nadal leży w jego najlepszym interesie. W istocie ocena, czy pierwotna decyzja w dalszym ciągu jest korzystna, zależy od wielu czynników, które – jak wskazuje Komisja – mogą się znacząco zmieniać w czasie (koszty pożyczki, opłaty nakładane przez bank z tytułu gwarancji, zwrot, jaki można uzyskać, inwestując należną kwotę w inne przedsięwzięcia itp.). Z perspektywy ekonomicznej rozsądne jest zatem przyjęcie założenia, że przedsiębiorstwo może regularnie weryfikować podjętą pierwotnie decyzję.

19 Artykuł 85 rozporządzenia Komisji (WE, Euratom) nr 2342/2002 z dnia 23 grudnia 2002 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz.U. 2002, L 357, s. 1). Rozporządzenie to – mające zastosowanie w momencie zaistnienia okoliczności faktycznych – zostało zastąpione rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.U. 2012, L 362, s. 1).

20 Zobacz podobnie wyrok z dnia 12 lutego 2015 r., Komisja/IPK International, C-336/13 P, EU:C:2015:83. Jeśli chodzi o rodzaj i wysokość odsetek, które Komisja ma obowiązek zwrócić przedsiębiorstwu, które zapłaciło grzywnę zgodnie z decyzją przyjętą na podstawie art. 101 TFEU, której nieważność stwierdziły następnie sądy Unii, zob. sprawa T-201/17, Printeos/Komisja, w toku.

21 Zobacz na przykład wyrok z dnia 12 maja 2016 r., Trioplast Industrier/Komisja, T-669/14, niepublikowany, EU:T:2016:285, pkt 103.

51. W związku z tym, jak słusznie podnosiła Unia Europejska, wybór polegający na ustanowieniu gwarancji bankowej i odstąpieniu od uiszczenia grzywny nałożonej przez Komisję nie został dokonany jedynie na początku postępowania; wybór ten był natomiast dobrowolnie i świadomie *podtrzymywany* (lub *potwierdzany*) przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w trakcie całego postępowania sądowego w sprawach T-72/06 i T-79/06, w tym również wówczas, gdy postępowanie toczyło się już od dłuższego czasu.

52. W pewnym stopniu potwierdzają to Gascogne Sack Deutschland i Gascogne. W odpowiedzi na skargę wskazują one, że były świadome możliwości uiszczenia grzywny i wycofania gwarancji bankowej na dowolnym etapie postępowania.

53. Podsumowując omawianą kwestię, należy więc stwierdzić, że drugi argument przytoczony przez Sąd na poparcie odróżnienia okoliczności niniejszej sprawy od okoliczności sprawy ustalonych w wyroku w sprawie Holcim jest w tej sytuacji oparty na błędnym założeniu, jakoby jedyną decyzją istotną w analizowanej sprawie była pierwotna decyzja Gascogne Sack Deutschland i Gascogne o odroczeniu płatności i ustanowieniu gwarancji bankowej przed rozpoczęciem postępowania.

54. Błędny charakter tego założenia pośrednio potwierdza również zaskarżony wyrok.

c) Sprzeczność w zaskarżonym wyroku

55. W pkt 130 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że nie istnieje wystarczająco bezpośredni związek przyczynowy w odniesieniu do zapłaty kosztów gwarancji bankowej *po* ogłoszeniu wyroków w sprawach T-72/06 i T-79/06. Sąd uznał, że uiszczenie takich kosztów jest skutkiem indywidualnej i samodzielnej decyzji Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, podjętej po ogłoszeniu tych wyroków, o tym, aby nie płacić grzywny, nie występować o zawieszenie wykonania decyzji C(2005) 4634 i wnieść odwołanie od powyższych wyroków. W tych okolicznościach nie jest dla mnie jasne, dlaczego decyzja o utrzymaniu gwarancji bankowej była zdaniem Sądu decydująca dla wyłączenia odpowiedzialności Unii Europejskiej *po* ogłoszeniu tych wyroków, ale nie *przed* ich ogłoszeniem.

56. Jak podnosiła Unia Europejska, wydaje się, że między tymi okresami nie ma znaczących różnic, które mogą być istotne w rozumieniu art. 340 TFUE. Również w toku postępowania w pierwszej instancji Gascogne Sack Deutschland i Gascogne świadomie zdecydowały się nie występować o zawieszenie zaskarżonej decyzji i utrzymywać gwarancję bankową do momentu zakończenia tego postępowania. W punkcie 130 zaskarżonego wyroku potwierdzono więc, że kwestie, które Sąd uznał w pkt 119–121 tego wyroku, przemawiające za odróżnieniem okoliczności analizowanej sprawy od okoliczności sprawy ustalonych w wyroku w sprawie Holcim, są nieistotne.

d) Wniosek pośredni

57. Na etapie wniosku pośredniego nie ulega wątpliwości, że poniesienie przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne kosztów związanych z gwarancją bankową ustanowioną na rzecz Komisji w okresie odpowiadającym naruszeniu *jest skutkiem* między innymi niemożności wydania przez Sąd orzeczenia w rozsądnym terminie.

58. Fakt ten nie był jednak *rozstrzygającą* przyczyną podnoszonej szkody. Decydującym czynnikiem była podjęta przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne decyzja o dalszym korzystaniu z wyjątku, o którego zastosowanie wystąpiły w odniesieniu do ciężącego na nich obowiązku zapłaty należnej grzywny, przy pełnej świadomości kosztów i zagrożeń związanych z dokonywanym przez siebie wyborem. W związku z tym zasady wynikające z wyroku w sprawie Holcim mają zastosowanie w analizowanej sprawie.

59. Wszystkie te powody skłaniają mnie do przyjęcia stanowiska, że Sąd w sposób błędny zinterpretował i zastosował pojęcie „związku przyczynowego” na potrzeby art. 340 TFUE. Moim zdaniem nie istnieje wystarczająco bezpośredni związek przyczynowy między naruszeniem przez Sąd w sprawach T-72/06 i T-79/06 rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia a podnoszoną przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne szkodą wynikającą z zapłacenia kosztów gwarancji bankowej za okres odpowiadający temu naruszeniu.

60. Wniosek ten w żaden sposób nie podważa ustaleń, których Trybunał dokonał w wyrokach z dnia 26 listopada 2013 r.: Gascogne Sack Deutschland/Komisja (C-40/12 P) i Groupe Gascogne/Komisja (C-58/12 P). Wbrew temu, co twierdzą Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, w wyrokach tych Trybunał orzekł wyłącznie o fakcie dopuszczenia się przez Sąd naruszenia obowiązku wydania orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 w rozsądnym terminie. Trybunał nie orzekł natomiast o istnieniu jakiegokolwiek szkody wynikającej z tego naruszenia. Trybunał Sprawiedliwości w istocie wskazał, że „[do] Sądu będzie [...] należało dokonanie oceny zarówno materialnego charakteru podnoszonej szkody, jak i związku przyczynowego między szkodą a przewlekłością spornego postępowania sądowego, podczas badania dostarczonych w tym celu dowodów”²².

61. Wreszcie wniesienie przez Unię Europejską do Trybunału Sprawiedliwości odwołania od ustaleń dokonanych przez Sąd w odniesieniu do istnienia szkody majątkowej, która ma zostać naprawiona, nie oznacza, jak podniosły Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, że Unia Europejska dopuszcza się jakiegokolwiek „nadużycia zasad postępowania”. Jak wyjaśniłem szczegółowo w pkt 19–36 mojej opinii w sprawie Kendrion, fakt, że Unia Europejska jest w tym postępowaniu reprezentowana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, nie powoduje powstania konfliktu interesów. W swojej argumentacji Gascogne Sack Deutschland i Gascogne pomijają rozróżnienie, jakiego należy dokonać między Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej jako instytucją a organami sądowymi stanowiącymi część tej instytucji (obecnie są to Trybunał Sprawiedliwości i Sąd)²³. Trybunał Sprawiedliwości spełnia, jako organ sądowy rozpatrujący odwołanie, kryteria obiektywnej i subiektywnej bezstronności wymagane zgodnie z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

62. W tym świetle zaskarżony wyrok należy uchylić w zakresie, w jakim zobowiązano w nim Unię Europejską do zapłaty odszkodowania w wysokości 47 064,33 EUR na rzecz Gascogne tytułem naprawienia szkody majątkowej, którą spółka ta poniosła z powodu naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach, w których wyroki zapadły w dniu 16 listopada 2011 r., tj. Groupe Gascogne/Komisja (T-72/06, niepublikowany EU:T:2011:671) i Sachsa Verpackung/Komisja (T-79/06, niepublikowany EU:T:2011:674).

63. Oznacza to, że jeśli Trybunał zgodzi się ze mną w tej kwestii, nie wystąpi konieczność badania *drugiego* i *trzeciego* zarzutu podniesionego przez Unię Europejską w sprawie C-138/17 P oraz *pierwszego*, *drugiego* i *trzeciego* zarzutu podniesionego przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w sprawie C-146/17 P. Niemniej jednak, z uwagi na znaczenie tej kwestii dla przyszłych spraw, uważam, że pomocne może być przeanalizowanie, jedynie dla pełności wyводу, *drugiego* zarzutu podniesionego przez Unię Europejską.

2. Pojęcie „szkody”

64. W zarzucie drugim Unia Europejska, popierana przez Komisję, utrzymuje, że Sąd błędnie zinterpretował pojęcie „szkody”. Uważa ona, że Sąd powinien był zbadać, czy w okresie odpowiadającym naruszeniu koszty gwarancji bankowej zapłacone przez Gascogne były wyższe niż korzyść, jaką spółka odniosła z faktu korzystania z kwoty odpowiadającej wysokości grzywny. Z kolei

²² Wyroki z dnia 26 listopada 2013 r.: Groupe Gascogne/Komisja (C-58/12 P, EU:C:2013:770, pkt 88); Gascogne Sack Deutschland/Komisja (C-40/12 P, EU:C:2013:768, pkt 94).

²³ Zobacz art. 13 ust. 1 i art. 19 ust. 1 TUE.

Gascogne Sack Deutschland i Gascogne zwracają się do Trybunału Sprawiedliwości o oddalenie tego zarzutu jako niedopuszczalnego ze względu na to, że powołuje się w nim nowe argumenty w postępowaniu odwoławczym. Alternatywnie ich zdaniem drugi zarzut Unii Europejskiej jest bezzasadny, gdyż brak jest związku między ewentualnymi korzyściami a stratami poniesionymi przez nie w okresie odpowiadającym naruszeniu.

65. Wydaje mi się, że zarzut ten jest dopuszczalny i zasadny.

66. Na wstępie stwierdzę, że zastrzeżenia Gascogne Sack Deutschland i Gascogne co do dopuszczalności tego zarzutu są nieprzekonujące. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wnoszący odwołanie jest uprawniony do wniesienia odwołania, w którym podnosi przed Trybunałem zarzuty wynikające z zaskarżonego wyroku, których celem jest podważenie jego zasadności²⁴.

67. Zarzut ten dotyczy pkt 111–131 zaskarżonego wyroku, w których – według Unii Europejskiej – Sąd błędnie zinterpretował pojęcie „szkody” na potrzeby art. 268 i 340 TFUE. W szczególności Unia Europejska uważa, że wyrok jest wewnętrznie sprzeczny, ponieważ przy ocenie, czy podnoszona strata w postaci zapłaty kosztów gwarancji bankowej może być uznana za „szkodę” w rozumieniu przepisów traktatu FUE, Sąd zastosował inne kryteria prawne niż przy ocenie podnoszonej straty w postaci zapłaty odsetek od kwoty grzywny.

68. Następnie – przedstawiona przez Unię Europejską krytyka zaskarżonego wyroku w odniesieniu do tej kwestii wydaje się przekonująca. W istocie stoję na stanowisku, że Sąd dopuścił się naruszenia prawa, gdy – bez żadnych szczegółowych wyjaśnień czy dalszych analiz – zrównał ze sobą, w pkt 111 i 114 zaskarżonego wyroku, *koszty* gwarancji bankowej w okresie odpowiadającym naruszeniu i *szkodę*, która ma zostać naprawiona zgodnie z art. 340 TFUE.

69. Te dwa pojęcia powinny pozostać odrębne.

70. Każde działanie lub zaniechanie instytucji Unii może mieć różne skutki dla sytuacji finansowej przedsiębiorstw takich jak Gascogne Sack Deutschland i Gascogne. Może ono skutkować powstaniem po stronie przedsiębiorstw pewnych kosztów, ale jednocześnie przynieść im pewne zyski. „Szkoda” w rozumieniu art. 340 TFUE występuje jedynie wówczas, gdy różnica netto między kosztami a zyskami jest ujemna²⁵. Innymi słowy skutkiem zarzucanego instytucjom Unii zachowania musi być *ogólna strata*. W przeciwnym razie doszłoby do paradoksalnej sytuacji, w której przedsiębiorstwo, mimo odniesienia korzyści finansowych z zachowania instytucji Unii, byłoby także uprawnione do dochodzenia od Unii dodatkowych kwot.

71. Jak wyjaśniono w pkt 48 i 50 powyżej, decyzja przedsiębiorstwa o odroczeniu płatności i ustanowieniu gwarancji bankowej z jednej strony pociąga za sobą pewne koszty, ale z drugiej strony umożliwia też przedsiębiorstwu korzystanie, przez pewien okres, z kwoty, która może przynosić mu zyski. Te różne skutki nie istnieją od siebie w oderwaniu, jak błędnie twierdzą Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, lecz są ze sobą nierozdzielnie związane: stanowią dwie strony tego samego medalu.

72. Z ekonomicznego punktu widzenia wybór polegający na odroczeniu płatności grzywny stanowi zasadniczo formę finansowania przedsiębiorstwa: do końca postępowania sądowego przedsiębiorstwo takie w praktyce pożyczka od Unii należne jej środki pieniężne. Całkowity koszt finansowania stanowi po prostu sumę kosztów gwarancji bankowej oraz, w przypadku gdy przedsiębiorstwo przegra proces

²⁴ Zobacz podobnie wyrok z dnia 28 lutego 2018 r., Komisja/Xinyi PV Products (Anhui) Holdings, C-301/16 P, EU:C:2018:132, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo.

²⁵ Zobacz podobnie wyrok z dnia 19 maja 1992 r., Mulder i inni/Rada i Komisja, C-104/89 i C-37/90, EU:C:1992:217, pkt 26 i nast.

sądowy, odsetki należne ostatecznie od kwoty głównej. Zaskarżony wyrok koncentruje się jednak wyłącznie na kosztach poniesionych przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, natomiast w żaden sposób nie odnosi się do ewentualnych zysków lub oszczędności przysporzonych tym przedsiębiorstwom dzięki odroczeniu płatności.

73. Moim zdaniem Sąd popełnił w tym miejscu błąd. Jak wskazano w pkt 50 powyżej, zakłada się, że przedsiębiorstwo zawsze działa w sposób, który uważa za racjonalny z ekonomicznego i finansowego punktu widzenia. W związku z tym można w uzasadniony sposób przyjąć, że przez cały czas trwania postępowania sądowego w sprawach T-72/06 i T-79/06 Gascogne Sack Deutschland i Gascogne uznawały, że dalsze pożyczanie od Unii kwoty odpowiadającej kwocie należnej grzywny będzie korzystniejsze niż skorzystanie z własnych środków czy też pożyczanie tej kwoty od instytucji kredytowych.

74. Jeżeli tak jest w istocie, to nie można wykluczyć, że nadmierne opóźnienie przy wydaniu orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 nie tylko nie spowodowało straty po stronie Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, ale wręcz stanowiło dla tych spółek korzyść finansową. Nie można jednak tego stwierdzić w oparciu o zaskarżony wyrok, ponieważ Sąd uznał, bez żadnych dalszych analiz, że koszty gwarancji bankowej poniesione w okresie odpowiadającym naruszeniu odpowiadały szkodzie poniesionej przez Gascogne w tym okresie.

75. Wreszcie pragnę dodać, że również w tej kwestii zaskarżony wyrok wydaje się być wewnętrznie sprzeczny. W istocie, jeśli chodzi o drugą postać podnoszonej szkody (zapłata odsetek od kwoty grzywny), Sąd stwierdził, że Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie przedstawiły żadnych dowodów pozwalających wykazać, że w okresie odpowiadającym naruszeniu „kwota odsetek za opóźnienie, zapłaconych następnie na rzecz Komisji, była wyższa od korzyści, jaką mogły one odnieść z możliwości korzystania z kwoty równej kwocie grzywny powiększonej o odsetki za opóźnienie”²⁶.

76. Trudno jest zrozumieć, dlaczego Sąd nie potraktował tak samo podnoszonej straty w postaci zapłaty kosztów gwarancji bankowej dotyczących tego samego okresu.

77. Zatem *drugi* zarzut podniesiony przez Unię Europejską jest również uzasadniony. Jak wskazano w pkt 62 powyżej, należy w związku z tym uchylić pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku. W konsekwencji nie ma potrzeby badania trzeciego zarzutu podniesionego przez Unię Europejską w sprawie C-138/17 P oraz pierwszego, drugiego i trzeciego zarzutu podniesionego przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w sprawie C-146/17 P.

C. Szkada niemajątkowa

78. *Czwarty, piąty, szósty i siódmy* zarzut podniesiony przez Gascogne w sprawie C-146/17 P dotyczy pkt 151–165 zaskarżonego wyroku, w których Sąd zasądził odszkodowanie w wysokości 5000 EUR na rzecz Gascogne Sack Deutschland i w takiej samej wysokości na rzecz Gascogne tytułem naprawienia szkody niemajątkowej poniesionej z powodu naruszenia rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06. Gascogne Sack Deutschland i Gascogne podnoszą, że Sąd dopuścił się różnych naruszeń prawa i wnoszą o zasądzenie na ich rzecz przez Trybunał wyższej kwoty, zgodnie z żądaniem zgłoszonym w pierwszej instancji.

79. Cztery zarzuty dotyczące szkody niemajątkowej zostaną przeanalizowane łącznie poniżej. Z powodów, które wyjaśnię w dalszej części opinii, podzielam stanowisko Unii Europejskiej, że argumenty przytoczone przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne są bezskuteczne lub bezzasadne.

²⁶ Punkt 108 zaskarżonego wyroku.

1. Pojęcie szkody niemajątkowej oraz niezależny charakter powództwa o stwierdzenie odpowiedzialności pozaumownej

80. Po pierwsze, Gascogne Sack Deutschland i Gascogne krytykują Sąd za wskazanie, w pkt 161–163 zaskarżonego wyroku, że dochodzona przez nie kwota odszkodowania tytułem szkody niemajątkowej („co najmniej” 500 000 EUR), ze względu na swoją wysokość, prowadziłyby do zakwestionowania kwoty grzywny nałożonej na nie w decyzji C(2005) 4634, mimo że nie zostało wykazane, iż przekroczenie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06 wywarło wpływ na kwotę owej grzywny. Po drugie, Gascogne Sack Deutschland i Gascogne wskazują, że wywody Sądu w pkt 161–163 zaskarżonego wyroku pozbawiają również skuteczności art. 256 i 340 TFUE. Sąd w istocie odmawia przyznania odszkodowania za wszystkie poniesione szkody, co stanowi naruszenie ich prawa do skutecznego środka prawnego.

81. Argumenty te wynikają moim zdaniem z błędnej interpretacji zaskarżonego wyroku. W rzeczywistości są one bezskuteczne lub bezzasadne.

82. Na wstępie warto wyraźnie określić, co, jak sądzę, stanowi szkodę „niemajątkową” dla celów traktatu FUE. W tym zakresie należy przypomnieć, że odszkodowanie zasądzone na podstawie art. 340 TFUE ma na celu przywrócenie, w możliwie jak największym stopniu, składników mienia poszkodowanego do stanu sprzed bezprawnego zachowania instytucji Unii²⁷. W związku z tym straty pieniężne, które stanowią bezpośredni skutek takiego zachowania, są zwykle naprawiane w drodze wypłaty równej im kwoty.

83. Nie jest to jednak możliwe w odniesieniu do strat niepieniężnych lub niemajątkowych²⁸. W większości systemów prawnych pojęcie szkody „niemajątkowej” odnosi się do szkód niematerialnych, którym nie można łatwo przypisać wartości ekonomicznej, ponieważ – ściśle rzecz ujmując – nie mają wartości rynkowej. Typowymi przykładami takiej szkody są ból i cierpienie, stres, pogorszenie jakości życia lub relacji z innymi ludźmi. W istocie obejmują one różne formy szkód fizycznych lub psychicznych.

84. We wszystkich tych sytuacjach nie da się w oczywisty sposób odtworzyć status quo ante. W związku z tym jakiegokolwiek rodzaju odszkodowanie zasądzone przez sąd zawsze i nieuchronnie będzie stanowić „gorsze rozwiązanie”. Dlatego też zapłata sumy pieniężnej może, ale nie musi, zależnie od okoliczności, stanowić najlepszą formę naprawienia szkody²⁹. W istocie sądy Unii orzekały w niektórych sprawach, że wystarczające jest *symboliczne* odszkodowanie pieniężne³⁰ lub że szkodę można *naprawić w naturze*³¹. W innych sprawach z kolei sądy Unii nie zasądzały odszkodowania w żadnej konkretnej formie, ponieważ uznawały, że uchylenie bezprawnego aktu³² czy samo ustalenie w wyroku bezprawnego zdarzenia³³ może stanowić satysfakcjonujące odszkodowanie na potrzeby art. 340 TFUE³⁴.

27 Zobacz podobnie opinia rzecznika generalnego F. Capotortiego w sprawie Ireks-Arkady/EWG, 238/78, EU:C:1979:203, s. 2983.

28 Te dwa terminy często stosuje się zamiennie.

29 Porównaj wyrok z dnia 7 lutego 1990 r., Culin/Komisja, C-343/87, EU:C:1990:49, pkt 26–29.

30 Wyrok z dnia 14 czerwca 1979 r., V./Komisja, 18/78, EU:C:1979:154, pkt 19.

31 Wyrok z dnia 10 maja 2006 r., Galileo International Technology i in./Komisja, T-279/03, EU:T:2006:121, pkt 63.

32 Zobacz m.in. wyrok z dnia 11 lipca 2007 r., Sison/Rada, T-47/03, EU:T:2007:207, niepublikowany, pkt 241 i przytoczone tam orzecznictwo.

33 Zobacz m.in. wyroki: z dnia 9 lipca 1981 r., Krecké/Komisja, 59/80 i 129/80, niepublikowany, EU:C:1981:170, pkt 74; z dnia 9 lipca 1987 r., Hochbaum i Rawes/Komisja, 44/85, 77/85, 294/85 i 295/85, EU:C:1987:348, pkt 22.

34 Warto zauważyć w tym kontekście, że – w niektórych sprawach – również Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał orzeczenia deklaratoryjne i symboliczne odszkodowania za spełniające kryteria „słusznego zadośćuczynienia” w rozumieniu art. 41 europejskiej Konwencji praw człowieka. Zobacz m.in. wyroki ETPC: z dnia 21 lutego 1975 r. w sprawie Golder przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1975:0221JUD000445170, § 50; z dnia 23 listopada 1976 r. w sprawie, Engel i in. przeciwko Niderlandom, CE:ECHR:1976:1123JUD000510071, §§ 10 i 11; z dnia 17 października 2002 r. w sprawie Agga przeciwko Grecji, CE:ECHR:2002:1017JUD005077699, §§ 65 i 66; oraz z dnia 30 listopada 2004 r. w sprawie Vaney przeciwko Francji, CE:ECHR:2004:1130JUD005394600, §§ 55–57.

85. Jeśli (niesymboliczne) odszkodowanie pieniężne jest w danej sprawie uważane za najbardziej odpowiednią formę naprawienia szkody, to określenie kwoty, która ma zostać przyznana, nie jest łatwym zadaniem. Sędziowie rozpatrujący taką sprawę muszą oszacować wysokość kwoty, która w wystarczającym stopniu odzwierciedla szkodę poniesioną przez poszkodowanego i nie karze w sposób nadmierny podmiotu dopuszczającego się bezprawnego zachowania. Z powodu braku oczywistych czy powszechnie przyjmowanych wskaźników o charakterze ekonomicznym sędziowie mogą odnieść się jedynie do zasad ogólnych, takich jak na przykład z jednej strony uczciwość, sprawiedliwość i proporcjonalność oraz z drugiej strony przewidywalność, pewność prawa i równe traktowanie.

86. Jest zatem nieuniknione, że przy ustalaniu zaistnienia szkody niemajątkowej, określaniu najlepszych sposobów jej odpowiedniego naprawienia oraz, w stosownych przypadkach, obliczaniu wysokości przyznawanej kwoty sądy dysponują znaczną swobodą orzekania.

87. W tym kontekście interpretacja pkt 161–163 zaskarżonego wyroku dokonana przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie jest przekonująca. Punkty te należy interpretować w odpowiednim kontekście.

88. W pkt 144–154 zaskarżonego wyroku Sąd przeanalizował szereg szkód niemajątkowych podnoszonych przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne oraz uznał, że niektóre z nich są niedopuszczalne lub że w każdym razie ich istnienie nie zostało wykazane³⁵, a ponadto że niektóre z nich zostały naprawione w drodze samego ustalenia w zaskarżonym wyroku dopuszczenia się przez Sąd naruszenia w sprawach T-72/06 i T-79/06³⁶. W związku z tym tylko w odniesieniu do jednej szkody niemajątkowej stwierdzono, że została ona wykazana w sposób wystarczający pod względem prawnym oraz że musi zostać naprawiona w drodze niesymbolicznej rekompensaty finansowej – jest to szkoda wynikająca z przedłużającego się stanu niepewności, w którym Gascogne Sack Deutschland i Gascogne zostały postawione ze względu na przewlekłość postępowania sądowego³⁷.

89. W tym kontekście oraz w związku ze wskazaniem, w pkt 160 zaskarżonego wyroku, że brak jest jakichkolwiek innych dowodów, które mogłyby uzasadniać przyznanie odszkodowania w wysokości „co najmniej” 500 000 EUR, Sąd nie wziął pod uwagę szacunku Gascogne Sack Deutschland i Gascogne odnoszącego się do wysokości szkody. W pkt 161–163 wyraźnie – oraz, jak słusznie podniosła Unia Europejska, jedynie dla pełności wyводу – wskazano, że przyznanie odszkodowania w kwocie żądanej przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie jest też uzasadnione ze względu na znaczną wysokość nałożonej na nie grzywny. W istocie w sprawach takich jak niniejsza skarga o stwierdzenie odpowiedzialności pozaumownej nie może zastępować skarg o stwierdzenie nieważności bezskutecznie wniesionych w przeszłości przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne do sądów Unii ani stanowić dla nich alternatywy.

90. Innymi słowy w punktach tych Sąd w istocie stwierdza po prostu, że wśród kryteriów lub parametrów wykorzystywanych do ustalenia kwoty odszkodowania tytułem naprawienia szkody niemajątkowej nie można zastosować kwoty grzywny nałożonej na Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w decyzji C(2005) 4634. Wynika to z faktu, że – zgodnie z utrwalonym orzecnictwem³⁸ – kwota przyznana tytułem odszkodowania nie może, bezpośrednio ani pośrednio, kwestionować kwoty grzywny. W związku z tym Sąd uznał, że przyznanie dochodzonego przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne odszkodowania byłoby, ze względu na jego wysokość, równoznaczne z obniżeniem kwoty grzywny.

35 Zobacz pkt 148, 149 i 153 zaskarżonego wyroku.

36 Zobacz pkt 154 zaskarżonego wyroku.

37 Punkty 157 i 158 zaskarżonego wyroku.

38 Zobacz orzecznictwo przytoczone w pkt 161 i 162 zaskarżonego wyroku.

91. Wreszcie muszę zwrócić uwagę, że samo stwierdzenie przez Sąd, że kwota dochodzonego przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne odszkodowania nie jest uzasadniona, a co za tym idzie, przyznanie tym spółkom odszkodowania w niższej wysokości, nie oznacza, że Sąd nie naprawił szkody w całości. Oznacza to jedynie, że Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie przedstawiły wystarczających dowodów na potwierdzenie wszelkich podnoszonych szkód. Tym samym nie można uznać, że spór między Sądem a skarżącymi w odniesieniu do kwoty przyznawanego odszkodowania pozbawia w praktyce skuteczności skargi wnoszonej na podstawie art. 256 i 340 TFUE.

2. Podnoszony zarzut wewnętrznej sprzeczności i niewystarczającego charakteru uzasadnienia zaskarżonego wyroku

92. Po trzecie, Gascogne Sack Deutschland i Gascogne utrzymują, że uzasadnienie przedstawione w zaskarżonym wyroku jest wewnętrznie sprzeczne: z jednej strony Sąd stwierdza, że odszkodowanie tytułem naprawienia szkody niemajątkowej nie może prowadzić do zakwestionowania kwoty grzywny nałożonej przez Komisję (punkty 161–163), podczas gdy z drugiej strony wskazuje on, że wysokość odszkodowania za poniesioną szkodę niemajątkową powinna być obliczana między innymi przy uwzględnieniu zakresu niedochowania rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia oraz potrzeby zapewnienia skuteczności skargi wnoszonej na podstawie art. 256 i 340 TFUE (pkt 165). Po czwarte, Gascogne Sack Deutschland i Gascogne podnoszą, że Sąd nie wyjaśnił dostatecznie, jakimi kryteriami się kierował przy ustalaniu na poziomie 5000 EUR wysokości odszkodowania przyznawanego każdej spółce tytułem naprawienia szkody niemajątkowej.

93. Na wstępie muszę stwierdzić, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku dotyczące tej kwestii nie wydaje mi się wewnętrznie sprzeczne.

94. Jak wyjaśniono w pkt 89 i 90 powyżej, w pkt 161–163 zaskarżonego wyroku Sąd wyłuszczył powody, dla których kwota grzywny nałożonej na Gascogne Sack Deutschland i Gascogne w decyzji C(2005) 4634 nie mogła znajdować się wśród kryteriów uwzględnianych przy określaniu kwoty odszkodowania z tytułu naprawienia szkody niemajątkowej. Z kolei w pkt 165 zaskarżonego wyroku Sąd jasno wskazał kryteria, które wziął w tym celu pod uwagę. Różnią się one od analizowanych wcześniej kryteriów, a ponadto należałoby dodać, że są całkiem rozsądne.

95. W szczególności wydaje mi się, że przy obliczaniu wysokości odszkodowania należy uwzględnić zakres niedochowania przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia w sprawach T-72/06 i T-79/06: im dłuższy okres przekroczenia rozsądnego czasu trwania postępowania oraz im dłuższy okres niepewności wpływający na planowanie podejmowanych decyzji oraz zarządzanie tymi spółkami, tym wyższe odszkodowanie i vice versa.

96. Wreszcie, odnosząc się do faktu uwzględnienia przez Sąd wśród branych pod uwagę kryteriów także potrzeby zapewnienia skuteczności skargi wnoszonej na podstawie art. 256 i 340 TFUE – pragnę zauważyć, co następuje. Jak wskazano w pkt 84 powyżej, ze względu na szczególny charakter szkody niemajątkowej nie da się a priori wykluczyć, że symboliczne odszkodowanie może wystarczyć do naprawienia szkody poniesionej przez poszkodowanego. Co się tyczy analizowanej sprawy, Sąd wyjaśnił jednak, w pkt 155–158 zaskarżonego wyroku, dlaczego uznał, że symboliczne odszkodowanie tytułem naprawienia konkretnej szkody podniesionej przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie jest wystarczające.

97. Spójne z powyższym wnioskiem jest więc stwierdzenie, że przy obliczaniu wysokości odszkodowania tytułem naprawienia szkody Sąd dopilnował, aby zasądzona kwota (w jedynie symbolicznej wysokości) nie pozbawiała skargi skuteczności.

98. Ponadto uważam, że zaskarżony wyrok zawiera wystarczające uzasadnienie powodów, dla których Sąd postanowił przyznać zarówno Gascogne Sack Deutschland, jak i Gascogne odszkodowanie w wysokości 5000 EUR tytułem odszkodowania jako naprawienie poniesionej przez te spółki szkody niemajątkowej.

99. Należy przypomnieć, że – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – jeżeli Sąd stwierdzi wystąpienie szkody, tylko on jest właściwy do określenia, w granicach żądania, sposobu i zakresu naprawienia szkody. Jednakże aby Trybunał mógł sprawować kontrolę sądową nad wyrokami Sądu, wyroki te powinny być wystarczająco uzasadnione oraz – w odniesieniu do oceny szkody – wskazywać kryteria, które zostały uwzględnione w celu ustalenia przyjętej kwoty³⁹.

100. W tym kontekście pragnę zauważyć, że w zaskarżonym wyroku Sąd, po pierwsze, zwięźle, lecz jasno przedstawił powody, dla których stwierdził, że określone szkody niemajątkowe podnoszone przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne zostały należycie dowiedzione, a inne nie. Po drugie, Sąd wyjaśnił, dlaczego zasądzenie odszkodowania pieniężnego zostało uznane za niezbędne w odniesieniu do jednego rodzaju szkody; po trzecie zaś, wskazał kryteria uwzględnione przy ustalaniu kwoty tego odszkodowania.

101. W mojej ocenie stanowi to wystarczające uzasadnienie odszkodowania, którego wysokość jest z konieczności ustalana *ex æquo et bono*. W związku z powyższym uważam, że argumenty przytoczone przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne nie mogą służyć podważeniu przed Trybunałem Sprawiedliwości kwoty odszkodowania zasądzonej przez Sąd⁴⁰.

V. Skutki przeprowadzonej oceny

102. Jeżeli Trybunał przychyli się do mojej oceny, odwołanie wniesione przez Unię Europejską należało będzie uwzględnić, a w konsekwencji uchylić pkt 1 sentencji zaskarżonego wyroku.

103. Skoro w świetle dostępnych faktów oraz wymienionych przed Trybunałem argumentów w analizowanej sprawie można wydać ostateczny wyrok, Trybunał powinien oddalić zgłoszone przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne żądanie odszkodowawcze dotyczące szkody majątkowej w postaci zapłaty kosztów gwarancji bankowej za okres odpowiadający przekroczeniu rozsądnego czasu trwania postępowania w sprawach T-72/06 i T-79/06.

104. Odwołanie wniesione przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne należy oddalić w całości.

VI. Koszty

105. Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

106. Jeżeli Trybunał przychyli się do mojej oceny odwołań, wówczas – zgodnie z art. 137, 138 i 184 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości – kosztami niniejszego postępowania powinny zostać obciążone Gascogne Sack Deutschland i Gascogne. W przedmiocie kosztów postępowania w pierwszej instancji należy moim zdaniem orzec zgodnie z rozstrzygnięciem Sądu. Komisja Europejska powinna ponieść własne koszty w obu instancjach.

³⁹ Zobacz wyrok z dnia 30 maja 2017 r., *Safa Nicu Sepahan/Rada*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, pkt 50, 51 i przytoczone tam orzecznictwo

⁴⁰ Zobacz podobnie wyrok z dnia 30 maja 2017 r., *Safa Nicu Sepahan/Rada*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, pkt 52, 53.

VII. Wnioski

107. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał:

- uchylił pkt 1 sentencji wyroku Sądu z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Unia Europejska (T-577/14);
- oddalił wniesione przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne żądanie odszkodowawcze dotyczące szkody majątkowej w postaci zapłaty kosztów gwarancji bankowej za okres odpowiadający przekroczeniu rozsądnego czasu trwania postępowania w sprawach Groupe Gascogne/Komisja (T-72/06) i Sachsa Verpackung/Komisja (T-79/06);
- oddalił odwołanie wniesione przez Gascogne Sack Deutschland i Gascogne;
- nakazał Gascogne Sack Deutschland i Gascogne pokrycie własnych kosztów oraz kosztów poniesionych przez Unię Europejską, reprezentowaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w postępowaniu odwoławczym oraz własnych kosztów w postępowaniu w pierwszej instancji;
- nakazał Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, pokrycie jej własnych kosztów w postępowaniu w pierwszej instancji; oraz
- nakazał Komisji Europejskiej pokrycie jej własnych kosztów w postępowaniu w obu instancjach.